

Gottsundaskolan
Valthornsvägen 17
756 50 UPPSALA

Uppsala kommun

753 75 UPPSALA

Kvalitetsgranskning av Musik i grundskolan av Gottsundaskolan i Uppsala kommun

Skolinspektionens beslut

Skolinspektionen har granskat elevernas möjligheter att utveckla kunskaper i musik-ämnet i enlighet med kursplanens och läroplanens mål.

Områden som måste åtgärdas:

- Rektorn behöver säkerställa att de lärare som undervisar i musik har den kompetens och får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt skall kunna utföra sina uppgifter och sträva efter att det på skolan finns lärare med utbildning i musik.

Områden som bör förbättras:

- Skolan behöver säkerställa att de individuella utvecklingsplanerna innehåller skriftliga omdömen i ämnet musik som uppfyller författningarnas krav (7 kap. 2 § grundskoleförordningen).
- Musikämnets koppling till andra ämnen behöver synliggöras på skolan i alla årskurser som eleverna får musikundervisning i.
- Musikundervisningen bör i högre utsträckning anpassas efter elevernas förutsättningar och behov.
- Eleverna behöver ges tillräckliga förutsättningar att utvecklas mot målet att använda IT som redskap för sitt musicerande och musikskapande.
- Elevernas inflytande över undervisningen i musik behöver förbättras, både vad gäller planering och utförande.
- Skolan behöver se till att eleverna får kännedom om målen för musik-ämnet.
- Rektorn behöver ta ansvar för att uppföljning och utvärdering görs för att utveckla musikämnet.

Uppföljning

Skolinspektionen följer upp de krav på åtgärder som granskningen resulterat i. Senast 16 augusti 2011 ska huvudmannen för Gottsundaskolan lämna en redovisning till Skolinspektionen i Stockholm. Vid redovisning till Skolinspektionen, ange vilka åtgärder som vidtagits och vilka åtgärder som eventuellt planeras. Ange även tidplan för planerade åtgärder och ansvarig för genomförandet.

Redogörelsen skickas per post till:

Skolinspektionen
Att: Dnr 40-2010:362
Anna Rydin
Box 23069
104 35 Stockholm

Ange Skolinspektionens diarienummer (Dnr 40-2010:362) vid kommunikation med myndigheten angående granskningen.

Skolinspektionens granskning av i Gottsundaskolan i Uppsala kommun**Bakgrund och granskningsområden**

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av musikundervisningen i grundskolan under perioden februari 2010 till mars 2011. Skolinspektionen kommer att under perioden granska cirka 40 skolor. Skolinspektionen besökte Gottsundaskolan 27-28 april samt 4 maj 2010. Vid besöket skedde observationer av musikundervisningen och intervjuer hölls med rektorerna, lärare och elever. Besöket föregicks av studier av dokument som inhämtats från skolan.

Övergripande iakttagelser och slutsatser inom området kommer att redovisas i Skolinspektionens kvalitetsgranskningsrapport Musik i grundskolan. Ytterligare information om och projektplan för kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens webbplats (<http://www.skolinspektionen.se/Kvalitetsgranskning/>).

Syftet med granskningen är att förbättra kvaliteten på musikundervisningen i grundskolan. Genom att synliggöra brister och styrkor för skolor och huvudmän är målet att Skolinspektionens granskning ska bidra till förbättringar som leder till att eleverna får en bättre musikundervisning genom alla årskurser.

Skolan ska genom musikundervisningen bredda och fördjupa elevernas kunskaper i musikämnet. Undervisningen ska bygga på såväl praktiska som teoretiska moment. Musikämnet är ett ämne med många dimensioner som ska ge eleverna möjlighet att bli förtrogna med andra kunskapsområden. Musikens ämnesövergripande karaktär innebär att ämnet har en stor potential att samordnas med övriga ämnen. Musikundervisningen kan även utgöra en viktig länk mellan skolan som institution, dess kultur och traditioner och barns och ungdomars tillvaro vid sidan av skolan. Ämnet är även om-

tyckt bland eleverna, men musikundervisningens kvalitet och förutsättningar varierar mycket vilket innebär att elevernas möjlighet att utvecklas inom ämnet skiljer sig åt.¹ Ett övergripande problem är att eleverna inte får en sammanhållen utbildning utifrån kursplanernas mål i ett 1-9 perspektiv.

Granskningen har inriktats mot tre frågeområden: (se bilaga 1 för kriterier för varje frågeområde)

1. Ger musikundervisningens innehåll och genomförande eleverna möjlighet att utvecklas inom samtliga kunskapsformer och synliggörs musikämnets koppling till andra ämnen?
2. Sker bedömning och betygssättning utifrån styrdokumentens krav?
3. Finns centrala förutsättningar för att bedriva en musikundervisning av hög kvalitet?

Beskrivning av skolan

Gottsundaskolan ligger i Uppsala kommun och omfattar förskoleklass och årskurs 1-9, förberedelseklasser och fritidshem. För förskoleklass och årskurs 1-5 finns det en klass per årskurs medan det för resterande årskurser är mellan 4 och 5 paralleller. Elevantalet är cirka 580. Två rektorer leder skolan och organisationen består av 5 enheter. För de yngre åren undervisar klasslärare i ämnet musik. Från årskurs 4 till 9 undervisar en musiklärare eleverna i skolans musiksál. Skolan har ingen musikundervisning i årskurs 8.

Motivering till beslut

1. Ger musikundervisningens innehåll och genomförande eleverna möjlighet att utvecklas inom samtliga kunskapsformer och synliggörs musikämnets koppling till andra ämnen?

För att eleverna ska ges möjlighet att utveckla kunskaper i ämnet musik i enlighet med kursplanens och läroplanens mål krävs att undervisningens innehåll utgår från målen. Kursplanen för musikämnet anger olika kunskapsformer² som eleverna ska ges möjlighet att utvecklas inom. Tidigare studier visar dock på att vissa kunskapsformer får begränsat utrymme i undervisningen, och att elevernas möjlighet att utveckla sina kunskaper även beror av lärandemiljö, lärarens förmåga att individanpassa undervisningen samt elevernas möjlighet till inflytande³.

¹ Skolverket (2005) *Nationella utvärderingen av grundskolan 2003 - musik* Ämnesrapport till rapport 253. Stockholm: Skolverket.

² Kunskapsformer avser i detta sammanhang musicerande, musiklyssnande, musikskapande och musikkunnande.

³ Skolverket (2005b); Ferm, C. (2004). *Öppenhet och medvetenhet. En fenomenologisk studie av musikalisk interaktion*. Luleå: Luleå tekniska univ.

Undervisningen ska enligt läroplanen även innefatta beröringspunkter till andra kunskapsområden, något som enligt forskning är ytterligare ett bristområde⁴.

Beskrivning

I förordningen (SKOLFS 2000:135) om kursplaner för grundskolan framgår av inledningen att mål att sträva mot uttrycker den inriktning undervisningen skall ha när det gäller att utveckla elevernas kunskaper. Dessa mål ska utgöra det främsta underlaget för planeringen av undervisningen och sätter inte någon gräns för elevens kunskapsutveckling. I intervju med musikläraren vid Gottsundaskolan framkommer att planeringen av undervisningen utgår från lokalt bearbetade mål utifrån den nationella kursplanen för ämnet musik. Läraren uppger att betoningen för undervisningen ligger på musicerande - vilket är det kunskapsområde som läraren lyfter fram som viktigaste för eleverna och det som eleverna frågar mest efter. Läraren arbetar också med ett musikskapandeprojekt, något som ska utvärderas efter innevarande termin. Utifrån elevintervjuer och lektionsobservationer framkommer också att fokus ligger på musicerande kopplat till viss musikteori. Skolinspektionen får även ta del av elevernas musikskapande i årskurs 9. Gottsundaskolan arbetar aktivt med att kompetensutveckla personalen i genusfrågor och musikläraren berättar att han också medvetet tänker på skillnader mellan pojkar och flickor. Han har exempelvis testat att bilda grupper på olika sätt utifrån kön.

Att använda IT som stöd för sitt skapande och musicerande är ett annat av kursplanens mål att sträva mot. I intervjuer med läraren och elever framkommer att undervisningen idag inte ger eleverna tillräckliga förutsättningar att utvecklas mot detta mål. Datorer finns och används enligt rektorn uppgift till att göra inlämningsuppgifter, portfolio-uppgifter, söka fakta, göra presentationer samt att skapa musik (se vidare område 3).

Klasslärarna har ansvar för musikundervisningen i de lägre årskurserna. Musikläraren undervisar årskurserna 4 och 5. Musikläraren får, uppger rektor, överföring från klasslärarna och samtal förs för att få ihop ämnen. Musikläraren för även samtal med lärare i de högre årskurserna för att få ihop en helhet i musikundervisningen.

I intervjuer med rektorerna, musikläraren och eleverna framkommer svårigheter att arbeta mot kursplanens mål som gäller elevens förtrogenhet med musikens beröringspunkter till andra kunskapsområden. I kursplanen framgår av inledningen bland annat att samverkan mellan ämnen är nödvändig för att möjliggöra en allsidig och meningsfull kunskapsutveckling. Musikläraren beskriver en del samarbeten mellan ämnen, t ex har musiken kopplats till SO vid tema världsdelarna och NO har också ett visst samarbete, men inte så organiserat. De elever som Skolinspektionen träffade kunde inte ge exempel på medvetet ämnesövergripande arbete mellan musik och andra ämnen.

⁴ Aulin-Gråhamn, L. och J. Thavenius (2003). *Kultur och estetik i skolan: slutredovisning av Kultur och skola-uppdraget 2000-2003*. Malmö: Malmö högskola, Lärarutbildningen.

Av läroplanen framgår att skolan ska sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet och vilja och lust att lära. Överlag visar intervjuer och observationer att lärandemiljön på Gottsundaskolan präglas av ett gott klimat med en trygg stämning i musiksalen och musikundervisningen. Läraren uppger att han arbetar mycket med "modövningar" och att han har en stor roll att spela när det gäller att visa tillit till elevernas förmåga och att skapa trygghet. Eleverna som Skolinspektionen intervjuat är eniga om att musikläraren har en respektfull relation till eleverna och stöttar och tror på att de kan. Musiksalen är oftast öppen och elever får och kommer till salen för att spela på raster. Rektorerna, läraren och eleverna vittnar om att detta är uppskattat av många på skolan.

Att kursplanens och läroplanens mål att sträva mot inte sätter någon gräns för elevens kunskapsutveckling innebär att varje elev ska kunna utvecklas så långt som möjligt oavsett kunskapsnivå. Detta kräver att läraren kan individanpassa undervisningen så att eleverna ges lämpliga utmaningar utifrån var de befinner sig kunskapsmässigt. Vid intervju med läraren framkommer att han försöker ta reda på elevernas kunskaper genom portfoliouppgifter i musikteori, historia och genom konsertframträdanden. Många elever kommer nya till skolan i årskurs 6 och därför ser kunskaperna olika ut. Han uppger att han försöker anpassa och ge olika svårighetsgrad på uppgifter i undervisningen men ett hinder är att grupperna är för stora för att detta ska fungera tillfredsställande. I nuläget undervisar läraren eleverna i helklass men vill försöka få till halvklassundervisning. Vid intervjuer med elever och lektionsobservationer framträder en bild av att undervisningen på Gottsundaskolan individanpassas i låg utsträckning.

Enligt läroplanen ska läraren se till att alla elever får ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll. I intervjuer med läraren och elever framkommer att elevernas inflytande är liten. Läraren planerar men uppger själv att han försöker ta in elevernas åsikter på olika sätt. Eleverna berättar i intervjuerna att de inte är inkluderade i planeringen av undervisningens innehåll, men säger också att det ibland kan vara fritt att tycka till om låtval m.m. Läraren utvärderar undervisningen en gång per termin och efter en del undervisningsmoment men eleverna upplever inte att detta medför att planeringen sedan utgår från deras synpunkter eller intressen.

Bedömning

Skolinspektionens bedömning är att musikundervisningen på Gottsundaskolan inte ger eleverna tillräckliga förutsättningar att utvecklas inom samtliga kunskapsformer. Vidare behöver skolan förbättra det ämnesövergripande arbetet så att eleverna ges möjlighet att bli förtrogen med musikens beröringspunkter med andra kunskapsområden.

Undervisningen sker i trygg lärandemiljö. Det finns mål att sträva mot som undervisningen idag inte ger eleverna möjlighet att utvecklas mot, såsom förmågan att använda IT i sitt skapande. Vidare behöver individanpassning och elevinflytande förbättras.

2. Sker bedömning och betygssättning i musik utifrån styrdokumentens krav?

För att eleverna ska ges möjlighet att utveckla kunskaper i ämnet musik i enlighet med kursplanens och läroplanens mål krävs att musikläraren tydliggör för eleverna vilka mål undervisningen har, och att läraren löpande följer upp elevernas kunskaper och bedömer dessa allsidigt utifrån styrdokumentens krav. Musik är dock ett av de ämnen där eleverna har minst kunskap om mål och betygskriterier. Uppföljningen av elevernas musikkunskaper är dessutom ofta bristande, och kraven för att få ett visst betyg kan skilja sig godtyckligt åt från skola till skola. Formaliserade samverkansformer mellan musiklärare framhålls som en nyckelfaktor för att främja likvärdighet i ämnets innehåll, bedömningskriterier och betygssättning.⁵

Beskrivning

Enligt läroplanen ska skolan klargöra för elever vilka mål utbildningen har, och att detta är en förutsättning för elevers rätt till inflytande och påverkan. I intervju med läraren uppger han att information om mål och betygskriterier ges i början av varje termin och ibland i samband med ett nytt moment. Vid elevintervjuerna framkommer en varierande bild av detta. Eleverna i årskurs 9 uppger att läraren delat ut papper om mål och betygskriterier men att de inte nämns vidare i musikundervisningen. Eleverna i nian menar att de inte vet vilka mål de ska nå. Elever i lägre årskurser svarar mycket tveakande om de vet om att det finns mål att uppnå i ämnet.

Läraren ska enligt grundskoleförordningen även fortlöpande informera eleverna om deras kunskapsutveckling i relation till målen i läroplanen och kursplanen. Detta kräver att läraren har rutiner för att följa varje elevs kunskapsutveckling, och för att delge eleverna denna information. Vid Gottsundaskolan arbetar alla lärare med portfoliomethod vilket innebär att eleverna dokumenteras i sin utveckling på olika sätt. Musikläraren arbetar ibland med portfolio för att kunna följa upp elevernas kunskapsnivå. Vidare får eleverna visa upp vid konsertframträdanden eller i musiksalen vad de kan för läraren. Läraren redogör i intervjun för att han dokumenterar via en måluppfyllelseblankett, skriver i elevernas individuella utvecklingsplaner och har betygssamtal med eleverna.

Av intervjuer med elever framgår att de själva har en uppfattning om hur de ligger till kunskapsmässigt och uppfattar att läraren har bra "koll" på vad eleverna kan.

Enligt grundskoleförordningen framgår att de skriftliga individuella utvecklingsplanerna ska ge omdömen och sammanfatta vilka insatser som behövs för att eleven ska nå målen och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanen och kursplanerna. I de skriftliga omdömen som Skolinspektionen tagit del av från Gottsundaskolan är inte omdömena i musik kopplade till de nationella målen utan är av mer social karaktär. Eleverna kan inte genom dessa få reda på hur de ligger till kunskapsmässigt och omdömena ger inte tillräcklig grund för att kunna sammanfatta vilka

⁵ Skolverket (2005b).

insatser som behövs för att eleven ska utvecklas så långt som möjligt i förhållande till målen.

Av Skolverkets allmänna råd om det lokala arbetet med tillämpningen av nationella mål och betygskriterier (SKOLFS 2004:23) framgår att det är viktigt att det förs diskussioner om de lokala tolkningarna av kursplaner och betygskriterier mellan lärare i olika program, årskurser och skolor, både för att inspirera och lära av varandra och för att skapa likvärdiga förutsättningar för bedömningen av elever. I lärar- och rektorsintervju framgår att Gottsundaskolans musiklärare ingår i ett nätverk med musiklärare vid några andra skolor i kommunen där diskussioner kring betyg förs. Musikläraren uppger att denna grupp är ett stöd för honom när han är osäker kring något betyg.

Bedömning

Skolinspektionens bedömning är att Gottsundaskolans bedömning och betygssättning inte i tillräcklig omfattning utgår ifrån styrdokumentens krav.

Musikläraren kartlägger i viss utsträckning kunskaper hos eleverna, men de skriftliga omdömena är alltför generellt hållna. Eleverna behöver i högre utsträckning få kännedom om hur de ligger till kunskapsmässigt i ämnet. Eleverna behöver också i högre utsträckning informeras om mål och betygskriterier i musikämnet i samtliga årskurser.

3. Finns centrala förutsättningar för att bedriva en musikundervisning av hög kvalitet?

Forskning visar att elevernas möjligheter att utveckla kunskaper i ämnet musik i enlighet med kursplanens och läroplanens mål även påverkas av yttre förutsättningar där rektorns roll är central. Det handlar exempelvis om lärarkompetens, utrustning och lokaler, skolans organisation, tidsanvändning, ämnets status på skolan och arbete för att kvalitetsutveckla ämnet⁶.

Av läroplanen framgår bland annat att huvudmannen ska utveckla verksamheten i kontakt med det omgivande samhället. Forskning visar även att musik och kultursatsningar i kommunen kan genom samverkan ha gynnsam effekt på skolans arbete för att utveckla kvaliteten i musikundervisningen⁷.

Beskrivning

Enligt läroplanen har rektorn det övergripande ansvaret för att verksamheten inriktas på att nå de nationella målen och ansvar för att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter. Detta innebär bland annat ansvar för att undervisningen bedrivs av personal med rätt kompetens i en

⁶ Jmf Skolverket (2005 b); Georgii-Hemming, E. (2005). *Berättelsen under deras fötter. Fem musiklärares livshistorier*. Örebro: Universitetsbiblioteket; Myndigheten för skolutveckling (2007) *Musik: en samtalsguide om kunskap, arbetssätt och bedömning*. Stockholm: Myndigheten för skolutveckling.

⁷ Jmf Skolverket (2005 b); Ståhlhammar, B. (1995). *Samspel: grundskola – musikskola i samverkan: en studie av den pedagogiska och musikaliska interaktionen i en klassrumssituation*. Göteborg: Musikvetenskapliga avd.; Sveriges Musik- och kulturskoleråd (2006) *Glädjeämnen eller sorgebarn?: En rapport om samverkan mellan för-, grund- och gymnasieskolor och landets musik- och kulturskolor*, Bjästa: Daus Tryck och Media.

god arbetsmiljö och med läromedel av god kvalitet. Enligt skollagen är kommunen som huvudregel skyldig att använda lärare som har utbildning för den undervisning de i huvudsak ska bedriva. Musikläraren vid Gottsundaskolan saknar pedagogisk högskoleexamen. I intervju med rektorn och läraren framstår detta inte som ett faktiskt problem - eleverna upplever musiken som givande och läraren tycker sig arbeta mot de nationella mål som finns uppsatta för ämnet. I intervju med elever framkommer att läraren fungerar bra och att de lär sig. Skolinspektionen tolkar emellertid utifrån lärarintervju och lektionsobservationer att musikundervisningens kvalitet behöver förbättras för att eleverna ska kunna nå kursplanens mål och för att eleverna ska kunna nå så långt som möjligt kunskapsmässigt. Både läraren och en av rektorerna beskriver att de vid flertalet tillfällen samtalat kring hur läraren ska bli behörig och därmed utveckla det didaktiska arbetet. Läraren planerar att utbilda sig till behörig musiklärare inom ett par år. Läraren har inte en tillsvidareanställning men rektorerna är måna om att få behålla läraren vid skolan.

Musiksalen är väl anpassad och utrustad för verksamheten och det finns tillgång till en "studio". Musikläraren framhäver emellertid bristen på flera grupprum. Det finns gott om instrument och notböcker. Det finns en dator i musiksalen och en i studion. Läraren och eleverna upplever att det finns resurser för att köpa in ny utrustning vid behov. (Se även område 1).

Rektorn har enligt skollagen ett ansvar att hålla sig förtrogen med det dagliga arbetet på skolan, och enligt läroplanen har rektorn ansvar för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen. Rektorerna vid Gottsundaskolan beskriver sitt intresse för musikundervisningen som hög. Den ena rektorn har ofta samtal med musikläraren. Däremot har inte rektorerna besökt musiklektioner för att bli förtrogen med vad som händer i klassrummet. Läraren uppger i intervju att han känner förtroende från rektorerna men tror inte att de är så insatta i ämnet och elevernas kunskapsnivå. Arbetet mot kunskapsmålen i musik är inte heller något som diskuteras i arbetslagen.

I skolans kvalitetsredovisning nämns ingenting om musikämnet. Rektorerna och läraren beskriver också att musikämnets resultat inte analyseras, och att diskussioner om ämnets utveckling mot målen inte förs.

Bedömning

Skolinspektionens bedömning är att det på Gottsundaskolan idag inte finns tillräckliga centrala förutsättningar att bedriva musikundervisning av hög kvalitet.

Rektorn måste se till att lärare som undervisar i musik får den kompetensutveckling som behövs och även sträva efter att det på skolan finns lärare med utbildning för den undervisning de i huvudsak ska bedriva. Musikämnet har i flera avseenden en hög

status på Gottsundaskolan och resurser prioriteras till ämnet. Rektorn måste dock ta ansvar för att i högre utsträckning följa upp och utvärdera musikundervisningen och elevernas resultat.

I ärendets slutliga handläggning har utredaren Ulla Wiklund deltagit.

På Skolinspektionens vägnar

Bertil Karlhager
Enhetschef

Anna Rydin
Undervisningsråd